

Briuselis, 2022 m. vasario 4 d.
(OR. en)

5989/22

COH 7
SOC 65

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

---

nuo: Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo
direktorė Martine DEPREZ

gavimo data: 2022 m. vasario 4 d.

kam: Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe
TRANHOLMUI-MIKKELSENIUI

Komisijos dok. Nr.: COM(2022) 34 final

Dalykas: KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI,
EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR
REGIONŲ KOMITETUI dėl 8-osios Sanglaudos ataskaitos „Sanglauda
Europoje iki 2050 m.“

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 34 final.

Pridedama: COM(2022) 34 final

Briuselis, 2022 02 04
COM(2022) 34 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

dėl 8-osios Sanglaudos ataskaitos „Sanglauda Europoje iki 2050 m.“

{SWD(2022) 24 final}

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI,
TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

dėl 8-osios Sanglaudos ataskaitos „Sanglauda Europoje iki 2050 m.“

1. ĮVADAS

Remiantis 8-ojoje sanglaudos ataskaitoje pateikiama analize, šiame komunikate pristatomi pagrindiniai per pastarąjį dešimtmetį įvykę teritorinių skirtumų pokyčiai ir tai, kokią įtaką vykdoma politika turėjo šiems skirtumams. Jame ne tik atkreipiamas dėmesys į žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos – kaip naujų ES augimą skatinančių veiksnių – potencialą, bet ir teigiama, kad, be tinkamų politikos priemonių, gali atsirasti naujų ekonominių, socialinių ir teritorinių skirtumų. Galiausiai jame pradedama svarstyti apie tai, kaip reiktų plėtoti sanglaudos politiką siekiant įveikti šiuos iššūkius ir, visų pirma, kaip užtikrinti, kad vadovaujantis teritoriniu, daugiapakopiu ir partneryste grindžiamu požiūriu toliau būtų stiprinama sanglauda, kartu remiantis sinergija ir įtraukiant sanglaudos tikslus į kitas politikos sritis ir priemones.

2. EUROPOS SAJUNGOJE SANGLAUDA SUSTIPRĖJO, BET ATOTRŪKIS PANAIKINTAS NE VISOSE SRITYSE

Sanglaudos ataskaitoje ne tik vertinama ilgalaikė regionų skirtumų raida, bet ir trumpai aptariami ryškūs trumpalaikiai COVID-19 pandemijos padariniai. Pandemija turėjo asimetrinį poveikį ES regionams – tai lėmė skirtingi regionų sveikatos priežiūros sektoriaus pajėgumai, nustatyti apribojimai ir ekonominė struktūra. Dėl COVID-19 ES jau 13 proc. padidėjo mirtingumas (1 skyrius¹), tačiau lig šiol šis poveikis buvo stipriau juntamas mažiau išsivysčiusiuose regionuose, kur mirtingumas padidėjo 17 proc.² Pandemija sukėlė didžiausią ekonomikos nuosmukį nuo 1945 m., kuris visų pirma palietė tuos sektorius, kurie yra priklausomi nuo tiesioginio bendravimo, kaip antai turizmo sektorių, ir iš esmės pakeitė mūsų darbo vietas, mokyklas ir socialinius santykius, o kelionių apribojimai turėjo neproporcingai stiprų poveikį pasienio regionams.

Besivejančių šalių augimas skatino konvergenciją, tačiau regionams augant gali sumažėti žemų sąnaudų lemiamas jų pranašumas ir sumažės investicijų į infrastruktūrą grąža.

---

¹ Šiame komunikate nurodyti skyriai – tai pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento skyriai.

² Mažiau išsivysčiusių regionų BVP siekia mažiau nei 75 proc. ES vidurkio, pertvarką vykdančių regionų – nuo 75 iki 100 proc., o labiau išsivysčiusių regionų – daugiau kaip 100 proc.

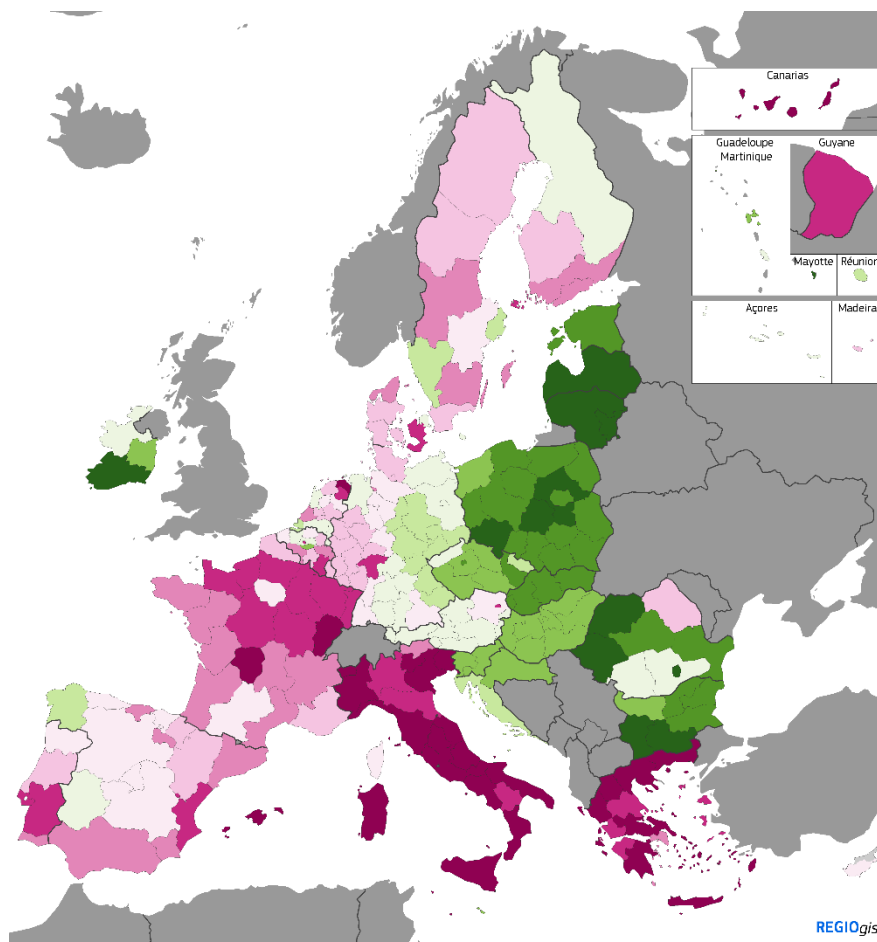
Nuo 2001 m. mažiau išsivystę rytiniai ES regionai vejas likusius ES regionus, dėl to BVP vienam gyventojui skirtumai tarp jų labai sumažėjo (1 žemėlapis). Didelį jų augimo tempą paskatino struktūrinė pertvarka, būtent užimtumo mažėjimas žemės ūkio sektoriuje ir didėjimas didesnės pridėtinės vertės sektoriuose. Kai kuriuose iš šių regionų skatinant augimą pasikliauta investicijomis į infrastruktūrą ir mažomis sąnaudomis. Tačiau investicijų į infrastruktūrą grąža ir mažų sąnaudų lemiamas pranašumas sumažės, jei realusis darbo užmokestis augs greičiau nei našumas, ypač prekybos sektoriuose. Siekiant ateityje nepakliūti į vystymosi spąstus, mažiau išsivysčiusiems regionams reikės skatinti švietimą ir mokymą, didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir inovacijas, taip pat gerinti savo institucijų veiklos kokybę.

Keletas vidutinių pajamų ir mažiau išsivysčiusių regionų, ypač pietinėje ES dalyje, patyrė ekonomikos sąstingį arba nuosmukį (1 žemėlapis) ir jau atsidūrė vystymosi spąstuose³ (2 žemėlapis). Daugelis nukentėjo nuo ekonomikos ir finansų krizės 2008 m. ir nuo to laiko jiems sunkiai sekasi atsigausti. Siekiant ilgalaikio augimo, reikės pertvarkyti viešąjį sektorių, tobulinti darbo jėgos įgūdžius ir didinti inovacijų diegimo pajėgumus.

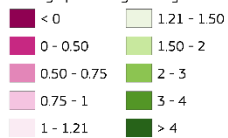
³ Regionas laikomas patekusių į vystymosi spąstus, jei jame augimas sulėtėjo ir yra mažesnis, palyginti su augimu ES ir (arba) nacionaliniu lygmenimis. 2 žemėlapyje parodyti regionai, kurie 2000–2019 m. dažniausiai arba dažnai patekdavo į vystymosi spąstus. Pilka spalva pažymėti į vystymosi spąstus beveik nepatekę regionai.

1 žemėlapis.

Growth of GDP/head, 2001-2019

Average percentage change on the preceding year

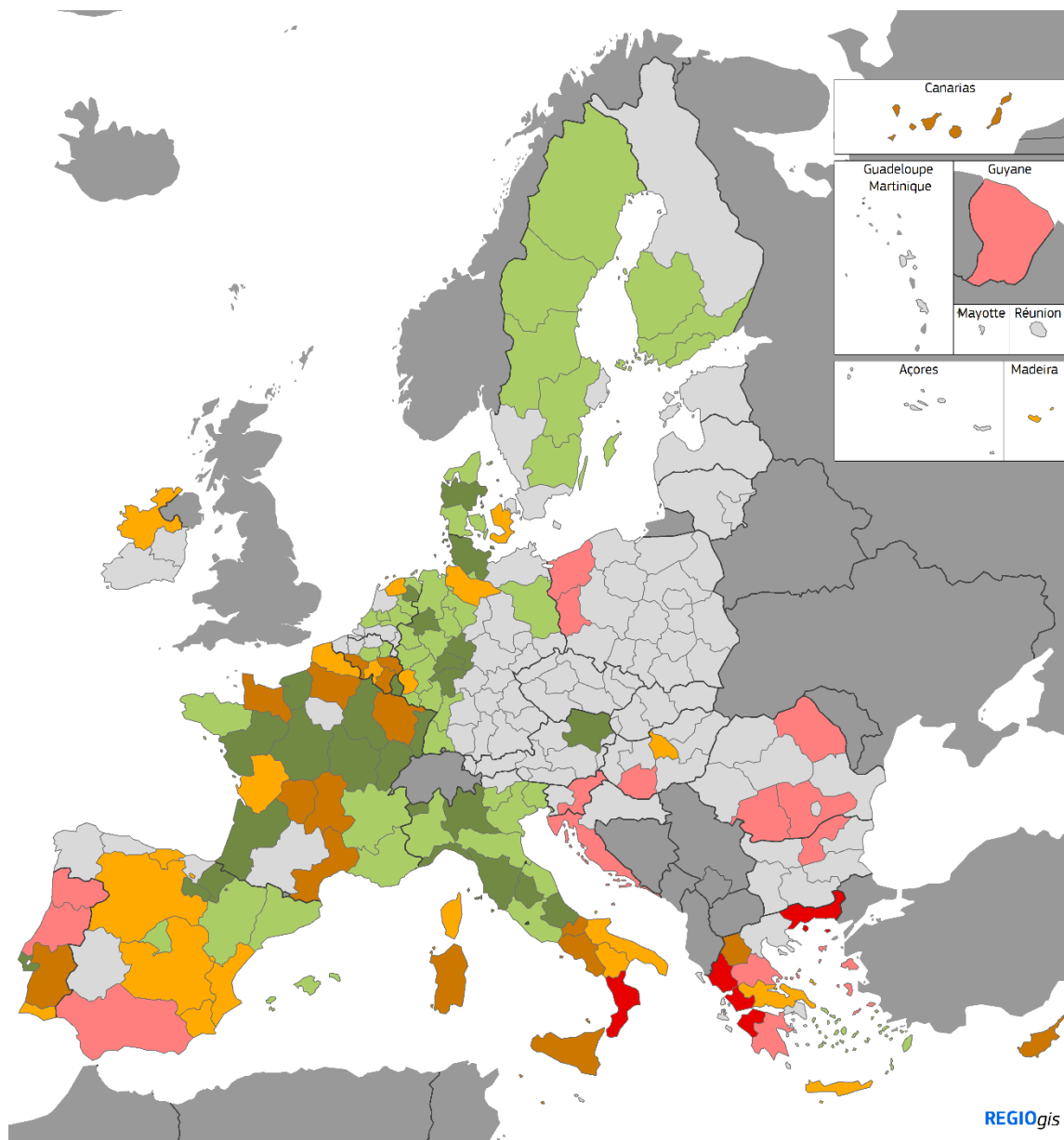

EU-27= 1.21
Source: DG REGIO based on JRC and Eurostat data

0 500 km

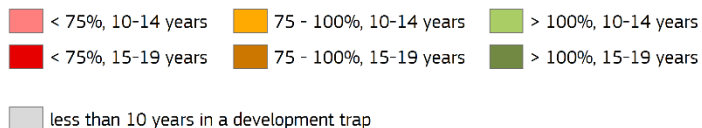
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

2 žemėlapis.

Number of years in a development trap during 2001-2019 by level of GDP per head in 2000

GDP/head (index EU-27=100) vs. years

Six capital regions have been merged with the surrounding regions to limit distortions in the GDP/head values.
Source: DG REGIO calculations based on JRC and Eurostat data

0 500 Km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

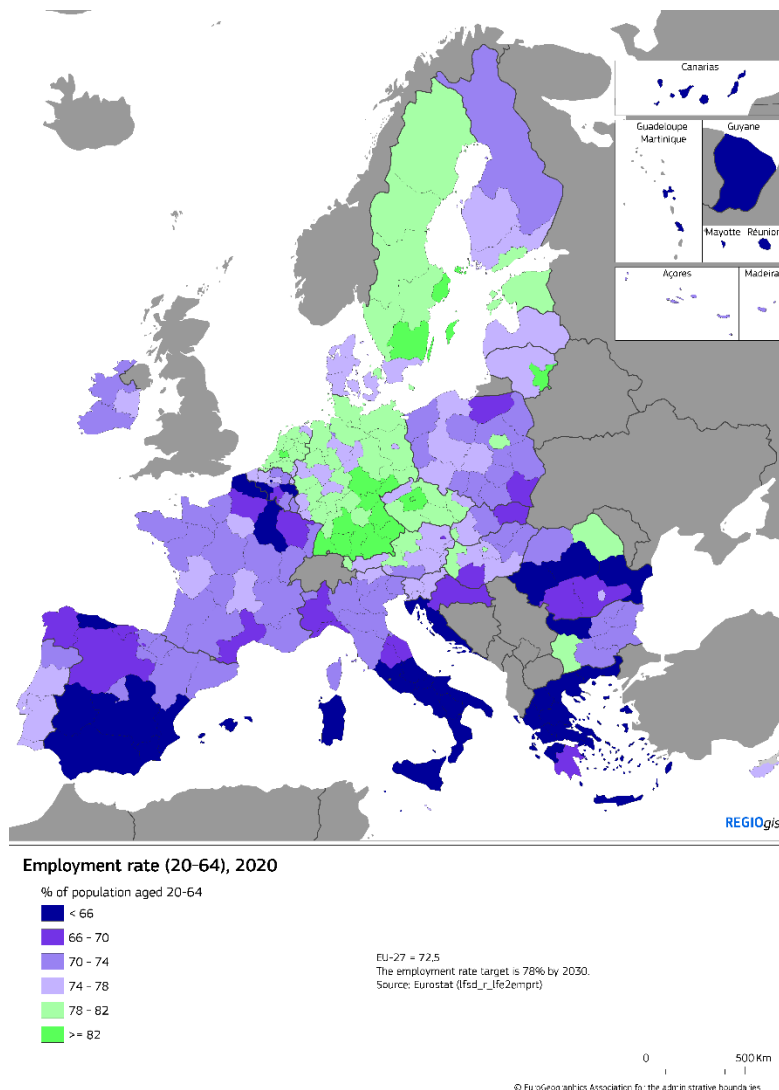
Sostinių metropolinių regionų ekonominiai rodikliai geresni nei kitų regionų. 2001–2019 m. realusis BVP vienam gyventojui metropoliniuose regionuose augo greičiau nei kituose ES regionuose (2 skyrius). Pietinėje ir rytinėje ES dalyse tiek sostinių, tiek kituose metropoliniuose regionuose BVP ir užimtumo vienam gyventojui augimas buvo didesnis, ir tai lėmė vis didesnę ekonominės veiklos ir užimtumo sutelkimą šiuose

regionuose. Tačiau šiaurės vakarinėje ES dalyje metropoliniai ir kiti regionai augo panašiu greičiu, ir tik sostinių regionai augo šiek tiek sparčiau.

Padaryta didelė pažanga didinant užimtumą ir stiprinant socialinę įtrauktį⁴, tačiau dar yra neišspręstų svarbių struktūrinių problemų.

Užimtumas didėja, tačiau skirtumai tarp regionų tebėra didesni nei iki 2008 m. (5 skyrius). Dėl 2008 m. ekonomikos krizės labai išaugo tiek užimtumo, tiek nedarbo lygio skirtumai tarp regionų. ES lygmeniu užimtumas vėl pasiekė ikikrizinį lygį ir 2019 m. jo rodiklis buvo aukščiausias – 73 proc. 20–64 metų amžiaus gyventojų grupėje. Nuo 2008 m. regionų skirtumai sumažėjo, tačiau tebėra didesni nei prieš ekonomikos krizę. Užimtumo lygis mažiau išsivysčiusiuose regionuose vis dar daug mažesnis nei labiau išsivysčiusiuose regionuose (3 žemėlapis).

3 žemėlapis.

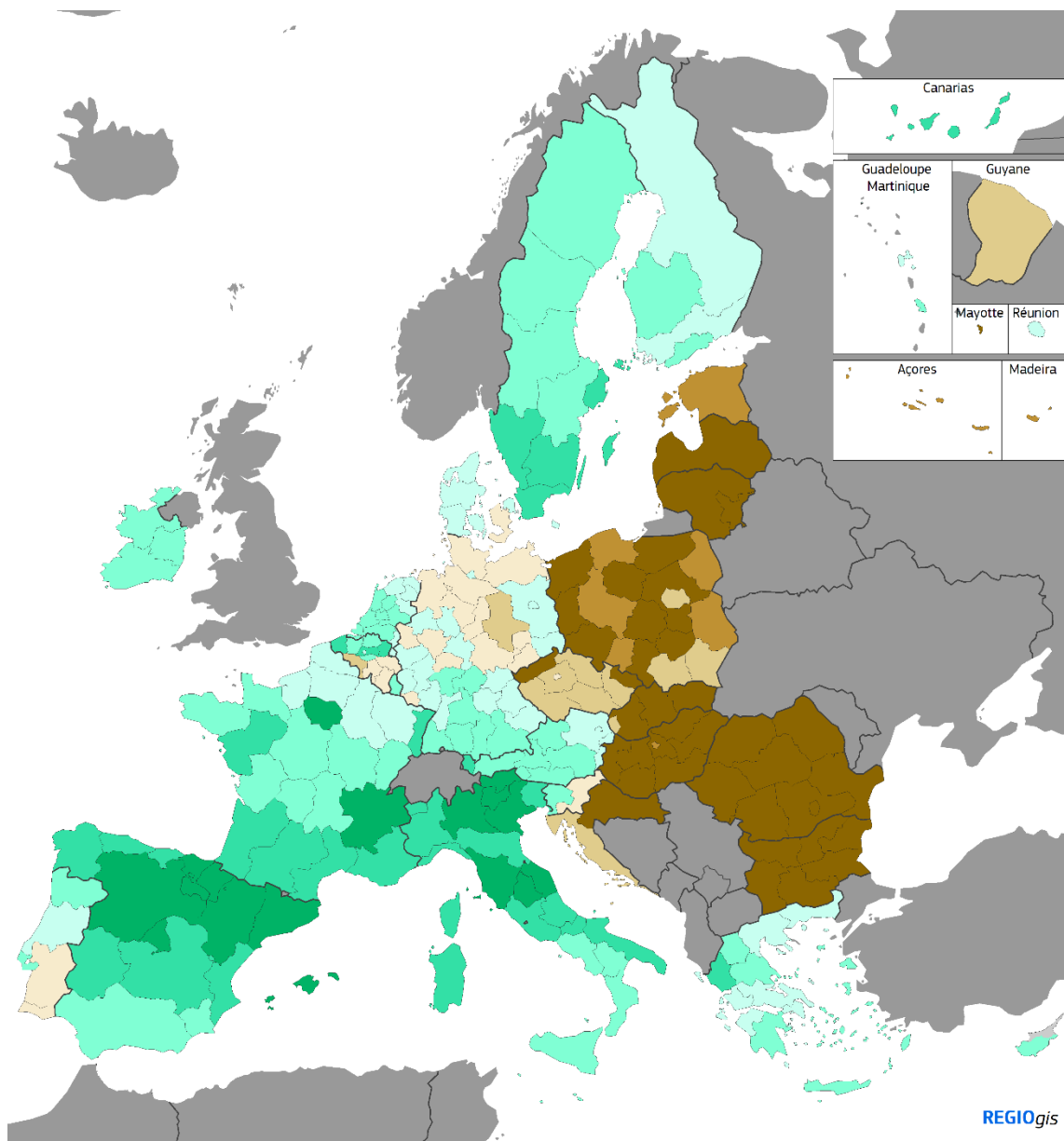
⁴ Žr. socialinių rodiklių suvestinės regioninį aspektą, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators/data-by-region>.

Siekiant sumažinti užimtumo skirtumus tarp regionų, būtina skatinti užimtumą ir mažinti lyčių užimtumo skirtumus. Mažiau išsivysčiusiuose regionuose lyčių užimtumo skirtumai yra beveik du kartus didesni nei labiau išsivysčiusiuose regionuose (17 procentinių palyginti su 9 procentiniais punktais.). Apskritai mažiau išsivysčiusiuose regionuose moterų padėtis dažniau yra ne tokia palanki, kaip vyrų padėtis tame pačiame regione, ir yra mažesnė tikimybė, kad joms pavyks pasiekti karjeros aukštumų, palyginti su moterimis kituose regionuose.

2012–2019 m. žmonių, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, skaičius sumažėjo 17 mln., daugiausia dėl to, kad rytinėse valstybėse narėse sumažėjo didelį materialinį nepriteklių patiriančių žmonių skaičius. Norint pasiekti tikslą iki 2030 m. ES bent 15 mln. sumažinti žmonių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičių, ateinančių dešimtmetį būtina išlaikyti esamą skurdo mažinimo tempą. Tačiau dėl pandemijos 2020 m. žmonių, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, skaičius padidėjo 5 mln.

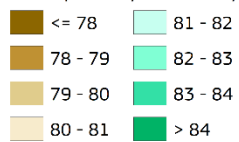
Sveikatos rodiklių skirtumai mažėjo. Pastarąjį dešimtmetį tikėtina gyvenimo trukmė mažiau išsivysčiusiuose regionuose didėjo greičiau nei kituose regionuose. Vis dėlto daugelyje rytinių regionų gyvenimo trukmė vis dar yra maža, palyginti su ES vidurkiu (4 žemėlapis). Dėl pandemijos 2020 m. tikėtina gyvenimo trukmė sumažėjo beveik visose valstybėse narėse, bet veikiausiai tai yra laikina tendencija (1 skyrius). Dėl pandemijos taip pat išryškėjo regioniniai sveikatos priežiūros sektoriaus pajėgumų skirtumai.

4 žemėlapis.

Life expectancy, 2019

Life expectancy at birth in years

EU-27 = 81.3
Source: Eurostat (demo_r_mlifexp)

0 500 km

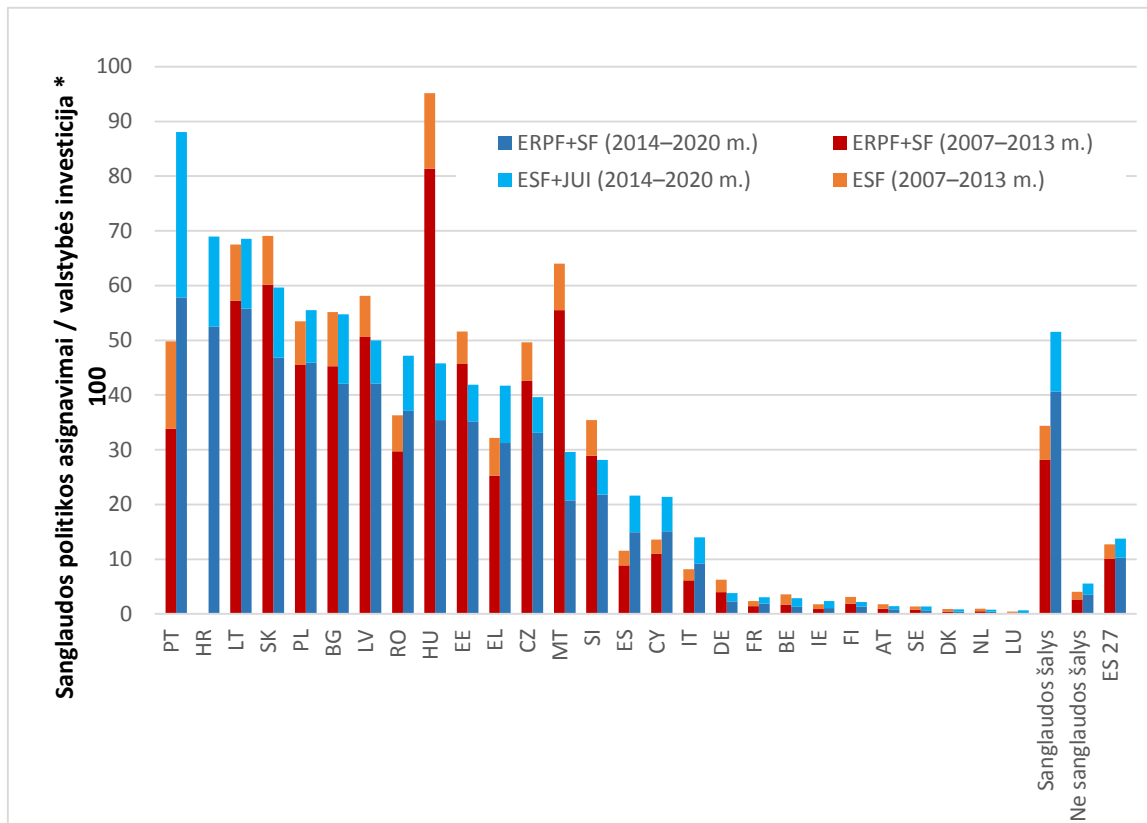
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Sanglaudos politika padėjo sumažinti skirtumus.

Remiantis ekonomikos modeliavimo duomenimis, dėl 2014–2020 m. teiktos paramos įgyvendinant sanglaudos politiką 2023 m. BVP vienam gyventojui mažiau išsivysčiusiuose regionuose bus 2,6 proc. didesnis. Iš šio modelio taip pat matyti, kad BVP vienam gyventojui skirtumai tarp regionų, esančių viršutiniame ir apatiniame deciliuose, sumažės 3,5 proc. (9 skyrius).

Dėl ekonomikos ir finansų krizės sumažėjus nacionalinėms viešosioms investicijoms, **sanglaudos politika tapo dar svarbesniu investicijų šaltiniu** (8 skyrius) – sanglaudos šalyse jos išaugo nuo 34 proc. visų viešųjų investicijų 2007–2013 m. iki 52 proc. – 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu (1 pav.). Be sanglaudos politikos, viešosios investicijos šiose šalyse būtų dar labiau sumažėjusios.

1 pav. Sanglaudos politikos asignavimai, palyginti su viešosiomis investicijomis, 2007–2013 m. ir 2014–2020 m.

Įgyvendinant sanglaudos politiką, greitai sureaguota į **COVID-19 krizę – sutelktas papildomas finansavimas, reaguojant į krizę patirtos išlaidos pripažintos tinkamomis finansuoti ir leista nustatyti didesnes bendro finansavimo normas**. Tai padėjo valstybėms narėms ir regionams tinkamai reaguoti į krizę. Vis dėlto dabar įgyvendinant sanglaudos politiką reikėtų sugrįžti prie pagrindinio jos tikslo – mažinti regionų skirtumus ir skatinti ilgalaikį regionų vystymąsi.

3. REGIONŲ AUGIMĄ SKATINANTYS VEIKSNIAI PAPRASTAI STIPRINA SANGLAUDĄ

Pastaraisiais metais investicijos į infrastruktūrą, įgūdžius, inovacijas ir valdymą toliau skatino konvergenciją. Nepaisant to, atotrūkis panaikintas dar ne visose srityse ir daugelis augimą skatinančių veiksnių tebėra sutelkti labiau išsivysčiusiuose regionuose ir miesto vietovėse. Remiantis neseniai atliktų tyrimų duomenimis, šių investicijų veiksmingumas priklauso nuo atitinkamo regiono investicijų derinio ir geros institucinės ir makroekonominės sistemos.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu beveik pusė sanglaudos politikos investicijų buvo skirta paramai infrastruktūrai, daugiausia dėl poreikių rytinėje ES dalyje. Tai padėjo sumažinti kelių transporto sektoriaus veiklos rezultatų atotrūkį tarp regionų rytinėje ES dalyje ir **panaikinti jį pietinėje ES dalyje** (4 skyrius). Dėl šios investicijos taip pat pagerėjo geležinkelių veiklos rezultatai pietinėje ir rytinėje ES dalyse. Nepaisant to, vis dar būtina daugiau investuoti rytinėje ES dalyje, visų pirma siekiant remti perėjimą prie anglies dioksido neišskiriančios ekonomikos.

Beveik visoje ES užtikrinama pagrindinė plačiajuostė prieiga, bet galimybę naudotis labai didelės spartos ryšiu turi tik du iš trijų miesto gyventojų ir vienas iš šešių kaimo gyventojų (4 skyrius). Vien tik investicijos į transporto ir IT infrastruktūrą savaime nelemia spartesnio augimo – jos turi būti įgyvendinamos kartu su kitomis politikos strategijomis, kad būtų sukurta palanki aplinka įmonėms, o darbuotojams būtų paprasčiau pasinaudoti naujomis įsidarbinimo galimybėmis visuose regionuose.

Pakankamos investicijos į aplinkos apsaugą, švarią energiją ir susijusių paslaugų teikimą yra būtinos siekiant užtikrinti ilgalaikį tvarumą, konkurencingumą ir gyvenimo kokybę. **Oro ir vandens tarša sumažėjo, bet daugelyje mažiau išsivysčiusių regionų ji išlieka pernelyg didelė.** Oro tarša, kurią sukelia smulkios kietosios dalelės, yra didelė daugelyje rytinių regionų. Europos Sąjungoje tokia tarša lemia apytikriai 400 000 priešlaikinės mirties atvejų per metus. Daugelyje pietinių regionų ozono koncentracija tebėra pernelyg didelė. Nors nuotekų valymas pagerėjo visoje ES, daugelyje mažiau išsivysčiusių ir pertvarką vykdančių regionų vis dar būtina daugiau investuoti, siekiant apsaugoti ir gerinti vandens kokybę (3 skyrius).

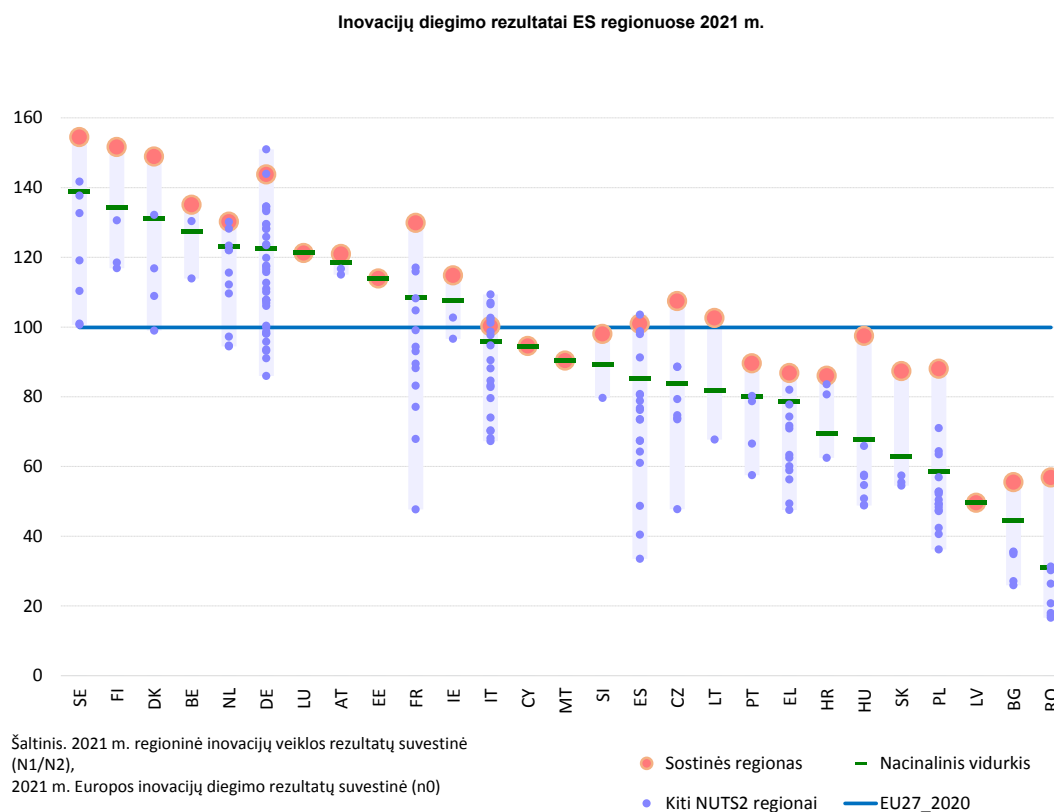
Įgūdžių kapitalas pasiskirstęs netolygiai ir sutelktas labiau išsivysčiusiuose regionuose, ypač sostinių regionuose. Tretinio išsilavinimo, mokymosi visą gyvenimą ir skaitmeninių įgūdžių atžvilgiu mažiau išsivystę regionai labai atsilieka nuo pertvarką vykdančių ir labiau išsivysčiusių regionų. Nepaisant pagerėjimo ES lygmeniu, tarp regionų tebėra didelis atotrūkis. Kai daugelis darbuotojų neturi vidurinio išsilavinimo, sunkiau panaikinti našumo atotrūkį. Įgyto išsilavinimo ir įgūdžių atotrūkis tarp miesto ir kaimo taip pat yra didelis. Miesto gyventojai dažniau nei kaimo gyventojai turi universitetinį išsilavinimą, dalyvauja mokymuose ir turi gerus skaitmeninius įgūdžius.

Verslumas itin svarbus augimui, bet paprastai jis sutelktas didesniuose miestuose. Naujos įmonės ypač svarbios siekiant įvairinti ekonominę veiklą ir kurti darbo vietas lėto augimo regionuose. Rekomendacijoje dėl veiksmingos aktyvios paramos užimtumui

(angl. EASE) po COVID-19 sukeltos krizės⁵ atkreipiamas dėmesys į tai, kaip įgūdžių tobulinimas, perkvalifikavimas ir parama verslui gali paskatinti įtraukų darbo vietos keitimą, atsižvelgiant į konkrečių regionų aplinkybes.

Inovacijos yra pagrindinis ilgalaikį regionų ekonomikos augimą lemiantis veiksnys, bet Europoje atotrūkis tarp regionų inovacijų srityje didėjo. Nors kai kurios valstybės narės padarė didelę pažangą besivydamos kitas valstybes nares, daugelis regionų, įskaitant labiau išsivysčiusių valstybių narių regionus, atsilieka (2 pav.). Tai lemia ne tik investicijų į MTP stoka, bet ir regioninių inovacijų ekosistemų trūkumai. Veiksmingesnė inovacijų sklaida nacionaliniu ir regiono lygmenimis gali padėti mažiau išsivysčiusiems ir pertvarką vykdančioms regionams pasivyti. Pažangiosios specializacijos strategijos, kuriomis pradėta vadovautis įgyvendinant 2014–2020 m. sanglaudos politiką, gali padėti įveikti šią atskirtį, tačiau jos turi būti labiau orientuotos į regionų potencialą.

2 pav. Atotrūkis tarp regionų inovacijų srityje Europoje 2021 m

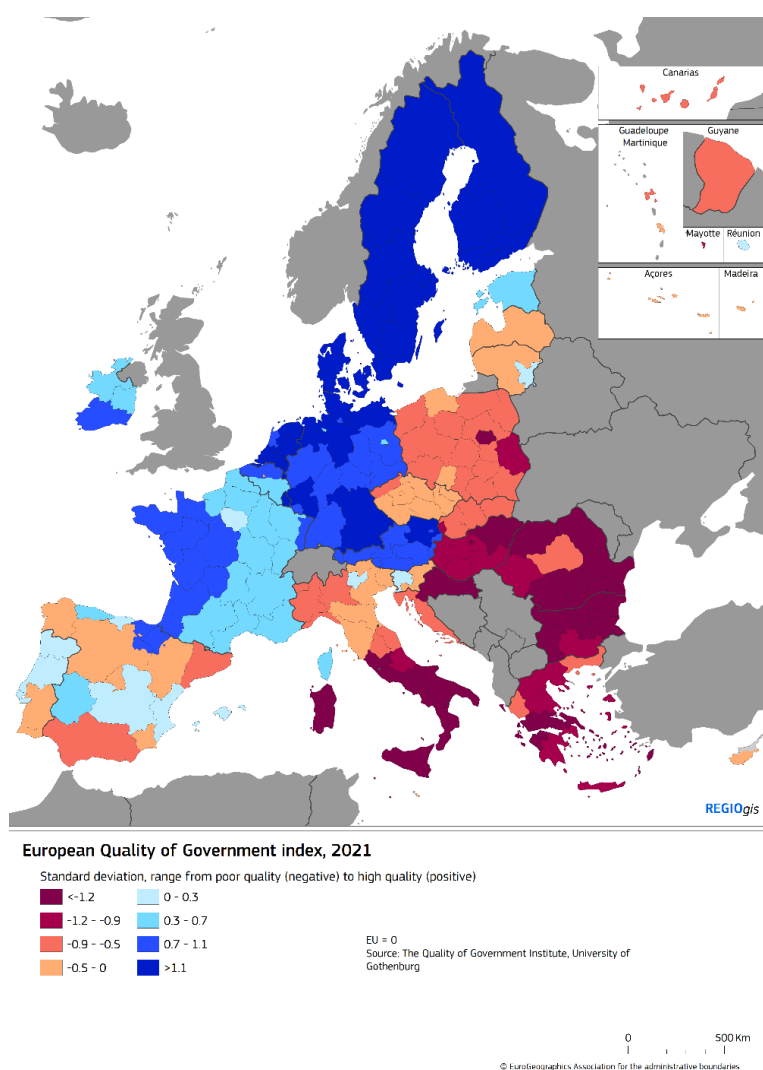
Šis inovacijų atotrūkis didėja dėl **nedidelio tarptautinių prekybos ryšių ir vertės grandinių išorinio poveikio inovacijoms ir žmogiškajam kapitalui** daugelyje mažiau išsivysčiusių ir pertvarką vykdančių regionų. Nepaisant neretai didelių tiesioginių užsienio investicijų (TUI) ir eksporto apimties, daugelyje regionų vietos įmonės ir darbuotojai nepajėgia pasinaudoti jų teikiama nauda. Tai, kad įmonėse ir viešajame

⁵ Komisijos rekomendacija dėl veiksmingos aktyvios paramos užimtumui po COVID-19 sukeltos krizės (EASE) – C(2021) 1372, 2021 3 4.

sektoriuje vangiai diegiamos skaitmeninės technologijos, vadybos praktika ir ketvirtosios pramonės revoliucijos technologijos, reiškia, kad daugelis regionų nėra pasirengę pasinaudoti naujomis galimybėmis ir, vystantis vertės grandinėms, į juos perkelta veikla vėl gali būti sugrąžinta į ankstesnę vietą.

Valdymas ES iš esmės gerėja, bet vis dar esama atotrūkio tarp valstybių narių ir jų viduje (5 žemėlapis⁶) (7 skyrius). Didinant institucijų veiklos veiksmingumą gali padidėti investicijų veiksmingumas, inovacijų diegimo mastas ir verslumo lygis, o tai itin svarbu ilgalaikiam ekonomikos augimui. Visose valstybėse narėse pagerėjo verslo aplinka, bet vis dar yra didelių skirtumų. Valstybės narės taip pat skiriasi viena nuo kitos teisingumo sistemos veiksmingumu, o keliose valstybėse narėse ilgainiui pradėta vis atsainiau taikyti teisinės valstybės principą.

5 žemėlapis.

⁶ Indeksas grindžiamas regioniniu tyrimu, kuriuo vertinama vietos policijos, švietimo ir sveikatos priežiūros kokybė ir korupcija, nepotizmas ir diskriminacija teikiant šias paslaugas.

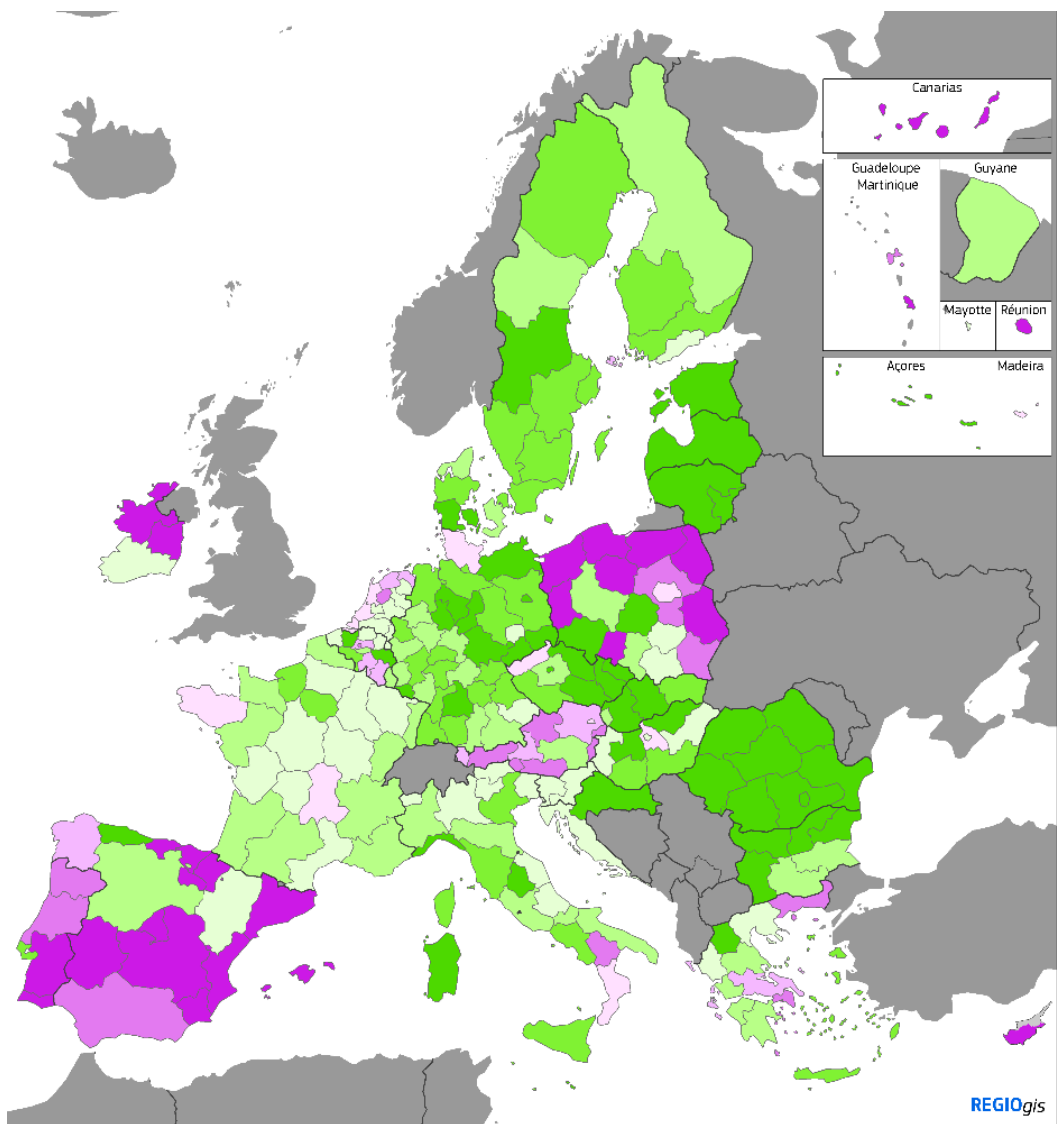
Subnacionalinio lygmens valdžios institucijų vaidmuo ir pajėgumai ekonominės plėtros srityje tebėra nevienodi, nors jų investuojamos lėšos sudaro didžiausią viešųjų investicijų dalį, ypač energetikos pertvarkos ir prisitaikymo prie klimato kaitos srityse (8 skyrius). Teritorinė politika yra ypač svarbi tose šalyse, kuriose yra didelių vidaus ekonominių skirtumų. Pastaraisiais dešimtmečiais vietos ir regionų autonomija sanglaudos šalyse pamažu didėjo, tačiau išlieka mažesnė nei kitose ES šalyse. Kadangi regionams, turintiems nedidelę autonomiją ir mažiau patirties įgyvendinant viešąsias investicijas, sunku valdyti sanglaudos politikos programas, sanglaudos politika padėjo stiprinti administracinius gebėjimus ir veiksmingiau įgyvendinti regioninės plėtros strategijas, ypač naudojantis teritorinėmis priemonėmis ir bendradarbiaujant funkcinėse srityse.

4. NAUJOS AUGIMO GALIMYBĖS, TAČIAU TAIP PAT NAUJUS SKIRTUMUS LEMIANTYS VEIKSNIAI

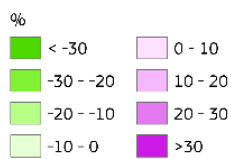
Ateinančius 30 metų ES augimą skatins žaliaji ir skaitmeninė pertvarka. Tai ne tik suteiks naujų galimybių, bet ir pareikalaus didelių struktūrinių pokyčių, dėl kurių tarp regionų veikiausiai atsiras naujų skirtumų. Nekreipiant dėmesio į demografines permainas, jos gali turėti neigiamą įtaką ir sanglaudai, ir augimui. Nuo to, kaip ši pertvarka ir permainos bus valdomos, priklausys, ar visi regionai ir piliečiai, kad ir kur jie gyventų, galės jomis pasinaudoti. Nesant aiškios teritorinės vizijos, kaip šie procesai bus valdomi, ir nuosaikiai įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį, vis daugiau žmonių gali pajusti, kad jų balsas negirdimas ir kad neatsižvelgiama į poveikį jų bendruomenėms, o tai gali paskatinti nepasitenkinimą demokratija. Siekiant parengti Europą įveikti šiuos iššūkius, būtina skatinti keisti darbo vietą pereinant dirbti į žaliąjį ir skaitmeninį sektorius ir mažinti susijusių įgūdžių trūkumą, kaip siūloma EASE rekomendacijoje.

Dėl žaliosios pertvarkos, ypač siekių užtikrinti ekonomikos išskiriamo anglies dioksido poveikio neutralumą ir žiedišumą, mūsų ekonomika neatpažįstamai pasikeis. Dėl to didės užimtumas tokiuose sektoriuose kaip atsinaujinančiųjų išteklių energetika, perdirbimas, dizainas, renovacija ir ekosisteminės paslaugos, bet gali nukentėti tie sektoriai, kuriuose reikia sumažinti išmetamą teršalų kiekį, ir regionai, kuriuose vykdoma tų sektorių veikla (6 ir 7 žemėlapiai). Dėl gamtinio kapitalo kaimo regionuose gali būti sukurta daugiau darbo vietų, susijusių su ekosisteminių paslaugų valdymu ir atsinaujinančiųjų išteklių energija. Todėl ES tikslo iki 2050 m. tapti neutralaus poveikio klimatui ekonomika socialinis poveikis skirtinguose regionuose bus nevienodas ir gali būti stipresnis tuose regionuose, kuriuose aukštas skurdo lygis. Tuo tikslu reikės remti tokias politikos priemones, kaip Teisingos pertvarkos fondas.

6 žemėlapis.

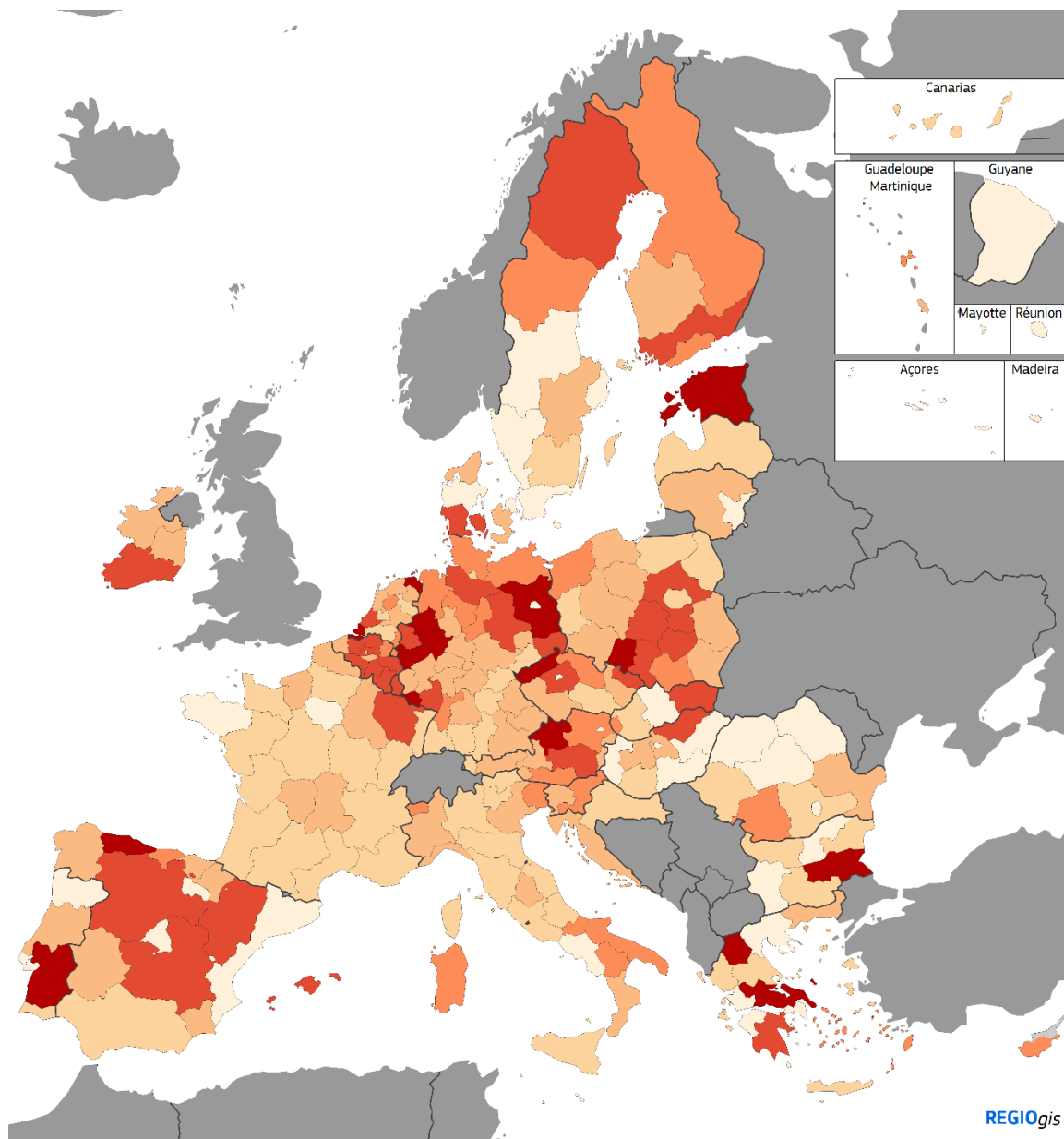
Change in total CO2 emissions from fossil fuels between 1990 and 2018

Source: JRC-EDGAR gridded CO2 data

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

CO2 emissions from fossil fuels per head, 2018

- tCO2 per head
- <= 4.5
  - 4.5 - 6.0
  - 6.0 - 8.0
  - 8.0 - 10.0
  - 10.0 - 15.0
  - > 15.0

EU-27 = 7.2
Source: Crippa e.a. (2019)

0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Skaitmeninė pertvarka Europoje vyksta nevienodu greičiu. Norint ją užbaigti, reikės plėsti prieigą prie labai didelės spartos interneto, stiprinti skaitmeninius įgūdžius ir investuoti į IT įrangą. Tai bus naudinga kaimo vietovėms, nes paprastai interneto ryšys jose yra lėtas, o skaitmeniniai įgūdžiai – prastesni nei vidutiniai. Didesnės spartos interneto prieiga daugiau žmonių suteiks galimybę dirbti iš namų ir suteiks daugiau galimybių naudotis internetinėmis paslaugomis, įskaitant mokymą, sveikatos priežiūrą ir elektroninę prekybą; be to, ji gali paskatinti daugiau paslaugų persikelti toliau nuo didžiųjų miestų. Mažiau išsivysčiusioms valstybėms narėms šis pertvarka duos daugiau naudos, nes jų įmonės atsilieka skaitmeninių technologijų naudojimo, elektroninės prekybos ir elektroninio verslo atžvilgiu.

Demografinius pokyčius, ypač senėjimą, pajus visi regionai, bet visų pirma – kaimo regionai. Prognozuojama, kad per ateinančią dešimtmetį viename iš penkių regionų 65 metų ir vyresnių gyventojų skaičius padidės daugiau kaip 25 proc. Numatoma, kad viename iš keturių regionų darbingo amžiaus gyventojų skaičius sumažės daugiau kaip 10 proc. Prognozuojama, kad viename iš trijų regionų jaunesnių nei 20 metų gyventojų skaičius sumažės daugiau kaip 10 proc. Apskritai prognozuojama, kad 2020–2040 m. besitraukiančiuose regionuose gyvenančių gyventojų dalis padidės nuo 34 proc. iki 51 proc. (6 skyrius). Ypač šiuo atžvilgiu nukenčia kaimo regionai, nes gyventojų skaičius juose jau mažėja (3 pav.). Šios tendencijos gali turėti įtakos augimo potencialui, įgūdžių ugdymui ir galimybėms naudotis paslaugomis.

3 pav. Natūrali gyventojų kaita, grynoji migracija ir bendras gyventojų skaičiaus pokytis pagal miesto ir kaimo regionų tipologiją ir metropolinių regionų tipą, 2010–2020 m.

Vidutinė metinė kaita 1000 gyventojų	Natūrali gyventojų kaita	Grynoji migracija	Bendras gyventojų skaičiaus pokytis		Vidutinė metinė kaita 1000 gyventojų	Natūrali gyventojų kaita	Grynoji migracija	Bendras gyventojų skaičiaus pokytis
Šiaurės vakarinė dalis					Šiaurės vakarinė dalis			
Miesto	2,5	4,1	6,6		sostinių metropoliniai	5,1	3,3	8,4
Tarpiniai	0,1	3,8	3,9		kiti metropoliniai	0,5	4,5	5,0
Kaimo	-1,3	2,5	1,2		ne metropoliniai	-0,8	2,7	1,8
Pietinė dalis					Pietinė dalis			
Miesto	0,0	2,5	2,6		sostinių metropoliniai	1,0	2,7	3,7
Tarpiniai	-1,7	1,9	0,2		kiti metropoliniai	-0,5	2,5	2,0
Kaimo	-4,7	1,0	-3,7		ne metropoliniai	-2,5	1,5	-1,0
Rytinė dalis					Rytinė dalis			
Miesto	-0,5	2,7	2,2		sostinių metropoliniai	-0,3	4,7	4,5
Tarpiniai	-1,9	-0,4	-2,3		kiti metropoliniai	-1,0	0,2	-0,7
Kaimo	-1,9	-2,3	-4,2		ne metropoliniai	-2,4	-2,3	-4,7
ES					ES			
Miesto	1,2	3,3	4,5		sostinių metropoliniai	2,7	3,5	6,2
Tarpiniai	-0,9	2,1	1,2		kiti metropoliniai	0,0	3,2	3,2
Kaimo	-2,0	0,4	-1,6		ne metropoliniai	-1,8	0,8	-1,0

Pastaruosius kelerius metus ekonominės galimybės, socialinis judumas ir gyvenimo kokybė kai kuriose Europos vietose iš esmės nesikeitė į gerą arba blogėjo (mažėjo). Toks ilgalaikis ekonomikos nuosmukis skatino didėjančią piliečių nepasitenkinimą. Remiantis „Eurobarometro“ apklausų duomenimis, kaimo gyventojai dažniau mano, kad jų

nuomonė nėra svarbi, ir nepasitiki ES. Tačiau piliečiai regionų ir vietos valdžios institucijomis pasitiki labiau nei nacionalinėmis ar ES lygmens valdžios institucijomis. Siekiant išspręsti šiuos susirūpinimą keliančius klausimus, žaliaji ir skaitmeninė pertvarka turėtų būti sąžininga ir teisinga, valdoma įtraukiu būdu ir plėtojama palaikant partnerystės ryšius su regionų ir vietos valdžios institucijomis.

5. SANGLAUDOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO IŠŠŪKIAI

Strateginio prognozavimo ataskaitoje⁷ atkreipiamas dėmesys į klimato kaitą ir kitus aplinkos iššūkius, skaitmeninį hipersusietumą ir technologinę pertvarką, spaudimą demokratijai, pasaulinės tvarkos ir demografinius pokyčius, kaip į pagrindines tendencijas. Pastaruosius du dešimtmečius įgyvendinant sanglaudos politiką buvo mažinami ekonominiai, socialiniai ir teritoriniai skirtumai. Tačiau dėl esminės žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos ir didelių demografinių permainų gali atsirasti naujų skirtumų, didėti nacionalinėms ir vietos valdžios institucijoms keliami reikalavimai, taip pat gyventojų nepasitenkinimas, ir gali būti daromas spaudimas mūsų demokratinėms valstybėms. Šiuos iššūkius teks įveikti ir kitoms išsivysčiusioms šalims. Politikos mainai su kitomis suinteresuotomis šalimis dar labiau praturtintų politines diskusijas.

Kaip įgyvendinant sanglaudos politiką kartu su kitų sričių ES politika būtų galima įveikti šiuos naujus iššūkius? Europos piliečiai turi tikėti savo ateitimi, kad ir kur jie gyventų. Sanglaudos politika galima suteikti tikrumo europiečiams trimis būdais: pirma, pateikiant jiems pozityvią jų regiono ekonominę perspektyvą, antra, sprendžiant susirūpinimą jiems keliančius klausimus dėl gyvenimo kokybės, įsidarbinimo galimybių ir socialinės įtraukties, ir, trečia, užtikrinant, kad būtų teisingai pasidalijama su naujais iššūkiais susijusiomis sąnaudomis ir nauda. Tam reikėtų nustatyti tinkamiausias reagavimo į šiuos naujus skirtumus lemiančius veiksniai priemonės, stiprinti regionų vaidmenį ir atsižvelgti į horizontaliosios ES politikos teritorinį poveikį. Atsižvelgiant į Europos socialinių teisių ramsčio aukštynkryptės socialinės konvergencijos tikslą, turėtų būti pradėtos plačios politinės diskusijos šiais klausimais, kurių rezultatais būtų galima remtis formuojant politiką po 2027 m.

Reagavimas į naujus skirtumus lemiančius veiksniai:

- **Užtikrinant sąžiningą pertvarką.** Perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui, žiedinės ekonomikos, taip pat aplinkos apsauga, gamtos atkūrimas ir taršos mažinimas duos daug naudos, bet šių procesų sąnaudos turėtų būti paskirstomos sąžiningai. Teisingos pertvarkos mechanizmą būtų galima išplėsti, kad būtų atsižvelgiama į klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos ir su kitais aplinkos iššūkiais susijusias socialines išlaidas, be kita ko, veiksmingiau numatant struktūrinius pokyčius, kovojant su skurdu, investuojant į įgūdžius ir glaudžiai

---

⁷ https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2021-strategic-foresight-report_en

bendradarbiaujant su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės veikėjais visais teritoriniais lygiais.

- **Stiprinant atsparumą asimetriniams sukrėtimams ir gebėjimą reaguoti į juos.** Pandemija išryškino tai, kad sanglaudos politika turi būti pajėgi reaguoti į netikėtus sukrėtimus, ypač susijusius su globalizacija ir technologiniais pokyčiais. Regionai, kurie yra labai priklausomi nuo kelių siaurų užsienio prekybai atvirų gamybos ar paslaugų sektorių, yra ypač pažeidžiami. Ekonominės veiklos įvairinimas, ypač susijęs su skaitmenine pertvarka, kai kartu įgyvendinama teritorinė politika, pavyzdžiui, pažangiosios specializacijos strategijos, gali padėti regionams tapti produktyvesniais ir ne tokiais jautriais sukrėtimams.
- **Padedant regionams reaguoti į demografinius pokyčius.** Įmonės turės prisitaikyti prie mažėjančios darbo jėgos, įdarbindamos daugiau asmenų iš mažesnio užimtumo lygio grupių, kaip antai jaunimo, moterų ir imigrantų iš ES nepriklausančių šalių, ir daugiau investuodamos į inovacijas, darbo jėgą taupančias ir darbo našumą didinančias technologijas bei suaugusiųjų, ypač vyresnio amžiaus ir žemos kvalifikacijos darbuotojų, švietimą – tai padėtų įgyvendinti Porto aukščiausiojo lygio susitikime nustatytą tikslą⁸, kad kasmet mokymuose dalyvautų bent 60 proc. suaugusiųjų. Pradinės ir vidurinės mokyklos turės prisitaikyti prie mažesnio mokinių skaičiaus, o kitų viešųjų paslaugų ir sveikatos priežiūros sektoriai turės aptarnauti vis daugiau vyresnio amžiaus gyventojų.
- **Mažinant spaudimą demokratijai ir jos vertybėms.** Miestuose, miesteliuose, kaimo vietovėse, pakrančių zonose ir salose įgyvendinamomis teritorinėmis priemonėmis, į kurias įtraukiami vietos veikėjai, ir sanglaudos politikoje taikant partnerystę grindžiamą požiūrį galima padidinti atsakomybę už Europos politiką, taip sumažinant spaudimą demokratijai. Plėtojant teritorinį bendradarbiavimą kuriamos naujos bendro intereso bendruomenės ir remiamas aiškus viešųjų gėrybių kūrimas įvairiais teritoriniais lygmenimis.

Regionų vaidmens stiprinimas kuriant Europos ateitį:

- **Kuriant naujas ekonomines perspektyvas mažiau išsivysčiusiems ir periferiniams regionams.** Mažiau išsivysčiusiems ir periferiniams regionams gali reikėti naujos plėtros paradigmos. Ją kuriant, turėtų būti atsižvelgiama į naujas galimybes, tarptautinius ryšius, konkrečių poreikių ir lėšų teritorinį pasiskirstymą ir viešųjų gėrybių, pvz., strateginių išteklių, biologinės įvairovės, atsinaujinančių energijos išteklių ir viešųjų paslaugų, kūrimą.
- **Diegiant inovacijas visuose regionuose.** Pašalinus naujų idėjų ir technologijų sklaidos ir pritaikymo trūkumus, taip pat skatinant diegti įvairialypes inovacijas, bus

---

⁸ Įskaitant tikslą, kad kasmet mokymuose dalyvautų bent 60 proc. suaugusiųjų. <https://www.2021portugal.eu/media/icfksbgj/porto-social-commitment.pdf>

užtikrinama, kad visi regionai galėtų pasinaudoti vis labiau žinioms imlios ekonomikos teikiama nauda.

- **Stiprinant tarpvalstybinį ir tarpregioninį bendradarbiavimą.** Pandemija išryškino sunkumus, kurių kyla siekiant kirsti valstybės sieną dėl darbo, išsilavinimo, sveikatos priežiūros ir kitų paslaugų. Kelių ir geležinkelių transporto veiklos rezultatai pasienio ruožuose yra mažesni. Siekiant išspręsti šias problemas, būtina veiksmingiau valdyti funkcines pasienio zonas, labiau koordinuoti paslaugas, infrastruktūrą ir investicijas ir keistis patirtimi, grindžiama Europos moksliniais tyrimais.
- **Stiprinant miesto ir kaimo regionų ryšius ir mažesnių miestų bei miestelių vaidmenį remiant kaimo vietoves.** Didmiesčiai ir jų metropoliniai regionai dažnai skatina ekonomikos vystymąsi. Tam tikruose mažesniuose miestuose, miesteliuose ir kaimuose užtikrinama galimybė naudotis labai įvairiomis viešojo ir privačiojo sektorių teikiamomis paslaugomis. Jų, kaip regionų centrų, vaidmuo reiškia, kad jie yra platesnio regiono atramos taškas. Stiprinant jų vaidmenį, būtų galima skatinti ekonominę plėtrą ir gerinti gyvenimo kokybę. Nors miestai susiduria su kitokiais iššūkiais, tolesnis ryšių stiprinimas funkcinėse srityse galėtų būti naudingas tiek miesto, tiek kaimo gyventojams. Remiantis ilgalaikę kaimo vietovių vizija⁹, būtų galima spręsti kaimo vietovėms kylančius iššūkius.
- **Tenkinant nuošalyje paliktų vietų poreikius.** Kai kurie regionai patiria struktūrinių pokyčių padarinius, dėl kurių sumažėjo tradiciniai užimtumo šaltiniai, o tai lemia įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį ir aplinkos būklės blogėjimą, dėl kurių šie regionai patenka į vystymosi spąstus. Tokios vietovės paprastai yra vidutinių pajamų šalyse ar regionuose. Jose būtina įgyvendinti tikslią politiką, kad šias bendruomenes būtų galima integruoti į platesnę regiono ir šalies ekonomiką, vadovaujantis Europos socialinių teisių ramsčio principais.

Priemonių, skirtų užtikrinti sanglaudą iki 2050 m., kūrimas:

- **Didinant teritorinės politikos veiksmingumą.** Vis labiau pripažįstamas poreikis visos šalies struktūrinę politiką papildyti teritorine politika. Vadovaujantis išmaniosios specializacijos principu, nustatoma, kaip remiantis vietos ištekliais galima sustiprinti konkurencingumą ir inovacijų ekosistemą. Konkrečioms vietovėms skirtais teritoriniais teisingos pertvarkos planais Europos parama nukreipiama toms įmonėms, darbuotojams ir bendruomenėms, kurios labiausiai nukentėjo nuo klimato kaitos paskatintų struktūrinių pokyčių. Šį požiūrį reikėtų stiprinti įgyvendinant kitus pagrindinius sanglaudos politikos politinius tikslus, ypač vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Be to, reikėtų visapusiškai išnaudoti integruoto teritorinio vystymosi požiūrį ir specialų politikos tikslą „piliečiams artimesnė Europa“.

---

⁹ COM(2021) 345 *final*, 2021 6 30.

- **Toliau paprastinant sanglaudos politikos įgyvendinimą paramos gavėjams.** Remiantis 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu jau atliktais supaprastinimais ir nustatyto lankstumu tiek pagal sanglaudos politiką, tiek pagal kitus atitinkamus su investicijomis susijusius fondus, išnagrinėti papildomus paramos gavėjams palankius politikos įgyvendinimo patobulinimus. Tuo pat metu turėtų būti sustiprinti pagrindiniai teritorinio ir dalyvaujamojo įgyvendinimo principai, pavyzdžiui, daugiapakopio valdymo ir partnerystės principas.
- **Stiprinant sanglaudos politikos vaidmenį, kuriuo skatinamos viešosios ir privačiosios investicijos į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei prisitaikymą prie demografinių permainų.** Sanglaudos politika gali atlikti svarbesnį vaidmenį skatinant investicijas regiono, miesto ir vietos lygmenimis, pritraukiant privačiojo sektoriaus išteklius ir remiant būtinus institucinių struktūrų pakeitimus. Tai reiškia, kad reikia užtikrinti, kad atitinkamo lygmens viešojo ir privačiojo sektorių subjektai turėtų pakankamai pajėgumų ilguoju laikotarpiu palaikyti tokias investicijas iš mokesčių, vartotojo mokesčių, rinkliavų ir kitų pajamų šaltinių. Tokios pastangos turėtų būti susietos su Komisijos parama siekiant sustiprinti pagrindines tvaraus finansavimo sąlygas.
- **Daugiau investuojant į žmones visą jų gyvenimą.** Siekiant užtikrinti Europos konkurencingą ir sanglaudą ateityje, reikės daugiau ir veiksmingiau investuoti į žmonių švietimą ir mokymą, įskaitant jų įgūdžius, kūrybiškumą ir potencialą kurti verslą ir diegti inovacijas. Tai bus būtina siekiant sėkmingai valdyti artėjančią technologinę, žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Siekiant stiprinti socialinę sanglaudą ir patenkinti nuošalyje paliktų grupių poreikius, Europai reikės investuoti į tikslines aktyvinimo ir socialinės įtraukties priemones ir kartu toliau remti politikos reformas, kuriomis siekiama užtikrinti integracinį vystymąsi.
- **Stiprinant kitų sričių ES politikos papildomumą.** Dabartinį požiūrį į ES biudžeto vidinę sinergiją, kuriuo vadovaujantis didžiausias dėmesys skiriamas įnašams ir finansiniams srautams, reikėtų labiau sutelkti į tai, kaip konkrečių sričių politika realiai papildo viena kitą. Regionų lygmeniu ypatingą dėmesį reikėtų skirti naujoms politikos sritims, pvz., strateginei tarpusavio priklausomybei, socialinei klimato politikai, Europos pramonės aljansams, kuriose sanglaudos politika galėtų būti ypač svarbi. Reikėtų stiprinti teritorinio poveikio vertinimus ir poveikio kaimui vertinimą, kad būtų geriau atsižvelgiama į skirtingų ES teritorijų poreikius ir ypatumus. Principas „nekenkti sanglaudai“, kuris reiškia, kad jokie veiksmai neturėtų trukdyti konvergencijos procesui arba didinti skirtumų tarp regionų, turėtų būti toliau plėtojamas ir įtrauktas į politikos formavimo procesą.
- Pagal ES ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę valstybėms narėms bus skirta iki 724 mlrd. EUR. 37 proc. šio finansavimo turi būti skiriama kovai su klimato kaita, 20 proc. – skaitmeninei pertvarkai. Pagrindinis iššūkis bus užtikrinti, kad šiais ištekliais būtų koordinuotai **prisidedama prie sanglaudos**.

2022 m. Sanglaudos forume bus pradėta suinteresuotųjų subjektų diskusija apie tai, ko reikėtų pasimokyti iš pastarosios krizės, taip pat bus svarstoma apie būsimus sanglaudos politikos įgyvendinimo iššūkius, siekiant užtikrinti, kad jokia teritorija nebūtų palikta nuošalyje.